

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-13>

УДК 811.161.2'27-055.2

Кайдаш А.М.

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Хомич В.І.Відокремлений підрозділ НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут»**ФЕМІНІТИВИ В МАЛІЙ ПРОЗІ ПАНТЕЛЕЙМОНА КУЛІША**

Анотація. У статті досліджено специфіку вживання фемінітивної лексики в оповіданнях Пантелеймона Куліша. Аналіз здійснено через вивчення значеннєвої структури фемінітивів (зокрема, визначено лексико-семантичні групи), стилістичного навантаження та соціолінгвістичної спрямованості фемінних номінацій. Досліджувана лексична мікросистема, представлена в малій прозі українського письменника, охоплює як нейтральні, так і стилістично марковані мовні одиниці. Соціолінгвістичний аспект відображає соціальні ролі жінки в описуваному автором суспільному середовищі. Проаналізований у статті фемінікон становить лінгвальний центр жіночого образотворення в художньому мовленні Пантелеймона Куліша.

Ключові слова: фемінітив, фемінікон, Пантелеймон Куліш, художнє мовлення, оповідання, мала проза, стилістичний колорит, жіночий образ.

Kaidash Alla

Nizhyn Mykola Gogol State University

Homych Victoria

NULES of Ukraine «Nizhin Agrotechnical Institute»

FEMININITY IN PANTELEIMON KULISH'S PROSE

Summary. Feminist nominations form one of the lexical microsystems of language, verbally denoting females. Femininities are closely related to masculine names, as well as they reveal specificities in the linguistic reproduction of objects of the surrounding reality. Their thorough study enriches linguistic science, and the research of the writer's linguistics expands and complements the linguistic-stylistic direction of the analytical base of artistic creativity. On this account, the proposed article appears relevant. Feminine is one of the important components of the lexical paradigm of the Panteleimon Kulish's world-language and is not presented in Ukrainian linguistic studies. The article deals with the specifics of the use of feminist vocabulary in the proses of Panteleimon Kulish. The analysis was carried out through the study of the semantic structure of feminist (in particular, lexical-semantic groups), stylistic load and sociolinguistic orientation of feminine nominations. The investigated lexical microsystem, presented in the small prose of the Ukrainian writer, covers both neutral and stylistically colored linguistic units, since some of them convey the author's attitude and evaluate the female images created by the author. Most feminincons are positively labeled as they convey the color of benevolence, admiration, love and compassion. The sociolinguistic aspect reflects the social realities of contemporary reality, the social roles of women in the author's described social environment. Female nominees presented in the context, are nominated by occupation or profession, by husband or father. The feminicon analyzed in the article is the linguistic center of female fiction in the artistic speech of Panteleimon Kulish.

Keywords: femininity, feminicon, Panteleimon Kulish, artistic speech, narration, prose, stylistic coloring, female image.

Постановка проблеми. Фемінітивні номінації утворюють одну з лексичних мікросистем мови, на вербальному рівні позначаючи особи жіночої статі. Фемінітиви тісно пов'язані з маскулінативними найменуваннями, а також виявляють специфіку в лінгвальному відтворенні об'єктів навколишньої дійсності. Їх ґрунтовне вивчення збагачує мовознавчу науку, а дослідження на матеріалі мовосвіту письменника розширює та доповнює лінгвостилістичний напрямок аналітичної бази художньої творчості. З огляду на це пропонується стаття видається актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фемінітивна лексика української мови вже становила об'єкт мовознавчих досліджень за різними аспектами. Так, історичний зріз схарактеризовано в роботах І. Ковалика, В. Німчука, А. Бурячка; сучасним процесам аналізованої лексичної мікросистеми присвячено праці А. Архангельської, О. Синчак, А. Нелюби, О. Малахової. Фемінітиви як узуальні мовні одиниці розглядалися П. Білоусенком, Я. Пузиренко;

функціонування їх у художніх текстових структурах вивчено С. Семенюк (на матеріалі пам'яток кінця XVIII ст.), І. Фекетою (в усному мовленні), М. Брус (в ідіолекті Олександра Олеся), А. Кайдаш (у прозі Люко Дашвар).

Різним аспектам художньої творчості Пантелеймона Куліша присвятили власні розвідки як літературознавці (В. Івашків (дослідив ранні твори письменника), Є. Нахлік (описав біографію, світогляд і творчість митця)), так і мовознавці (І. Матвіяс (проаналізував діалектну основу творів), Т. Должикова (обстежила діалектні риси мовлення автора)).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Одним із вагомих складників лексичної парадигми мовосвіту Пантелеймона Куліша є фемінікон, вивчення якого в українському мовознавстві не представлено.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є аналіз фемінітивної лексики, уживаної в малій прозі Пантелеймона Куліша, у лексико-семантичному, стилістичному та соціолінгвістичному аспектах.

Виклад основного матеріалу. Переважно частину фемінітивів, уживаних у прозових творах Пантелеймона Куліша, становлять назви на позначення родинних стосунків. Із-поміж них актуалізуються такі номінації, як **мати, дочка, жінка** (у значенні «дружина»), **сестра, тітка, бабуся, теща**. Так, кількісно найчастотнішим є фемінітив «мати». У художньому мовленні письменника ця лексема реалізується: 1) як нейтральна словоформа «мати», наприклад: *Да вже, мабуть, так нас, грішних, мати на світ породила, що як споглянеш на дівочку вроду, то здасться тобі, що вже ні на землі, ні на небі нема нічого кращого* [2, с. 159]; *А се, бачте, воля така Марусина була, щоб і мати не жила в нелюбому їй селі* [2, с. 185]; *А найбільш, як іде було в неділю з матір'ю до церкви: вона в старосвітському кунтуші, а він у батьківській киреї – високий та рівенький собі, мов ясенюк* [2, с. 189]; *Не спала бідолашна мати, почувла, як Оленка у віконце стукнула, обізвалася, упустила її в хату* [2, с. 194]; *Мати замовкла і, вернувшись у світлицю, дивилася, радіючи серцем, який з її Олексія жвавий парубіка став* [2, с. 238]; 2) як стилістично марковані синонімічні слова «матінка» (наприклад, «– **Матінко** моя рідна! – каже Оленка, обхопивши її плечі. – Люблю твого Ігнатка, як свою душу» [2, с. 194]), «матуся» (скажімо, «**Благослови мене, матусю, іти за ним на край світа**» [2, с. 194]; «**Велика** Україна тобі, Оленко, уві сні присниться з усіма муками людськими од Наливайка та аж до того часу, як ти в селі з Ігнатовою **матусею** плакала» [2, с. 200]), «ненечка» (у реченні «– У тебе, **ненечко**, худоба на руках і батьківщина Ігнатова; тобі не можна всього кинути...» [2, с. 194]). Цікавим є словотвірний фемінітив «паніматка», що, на нашу думку, утворено за мовною аналогією до відповідної маскулінної номінації «панотець». Ця фемінна номінація, маючи статус застарілої, передає три значення: 1) мати стосовно до своїх дітей; 2) господиня, хазяйка дому; 3) увічлива форма звертання до господині, молодших жінок – до старших, чоловіків – до жінок [3, Т. 6, 1975, с. 46]. В аналізованих контекстах фемінітив реалізує перше з наведених у словнику значень, наприклад: *Здалось, прийшла до неї з того світу покойна **паніматка**...* [2, с. 160].

Кількісно частотною в оповіданнях Пантелеймона Куліша є номінація «дочка»: *Було, чи треба кому з молодого козацтва, чи не треба чого у Війтовці, іде за сто верст, аби тільки побачить, що там зо **дочка** в сотника Таволги, що там за Орися, що всюди про неї мов у труби трублять!* [2, с. 159]; *Така ж і **дочка** в його викохалась* [2, с. 183]. Мовні варіанти цієї лексеми представлені словоформами «доня»: *А в Ковбанихи – всі знали – в льоху стоїть дві бочки старої оковитої, що ще Ковбаня спустив у льох про весілля любой **доні**...* [2, с. 185]; *– Ні, моя **доню**, коли йти кому за Ігнатком, то краще мені, одинокій матері* [2, с. 194]; а також контекстуальними синонімами на позначення «особи жіночої статі стосовно до своїх батьків» [3, Т. 2, 1971, с. 400] «дитина» та «ясочка»: *– **Дитино** моя, Орисю!* [2, с. 160]; *«Доспіла еси, моя **ясочко**, як повний колос на ниві!»* [2, с. 159].

Жіночі назви спорідненості та сваяцтва в художньому мовленні Пантелеймона Куліша

в основному представляють інваріантні лексеми, семантична й стилістична структура яких є нейтральною. Так, у контекстах реалізуються іменник «сестра» (*«Жаль тобі Ігната, мов рідна **сестра** по його долі серденьком тужиши, а якось тобі дивно з ним побачитись, мов з того світу він має прийти до тебе»* [2, с. 200]; *«Тоді **сестра** довідалась, яке лихо сталося, почала за Оленкою пильно дивитись, довідалась, збагнула жіночим серцем і вилічила брата розмовою і розвагою»* [2, с. 203]); фемінітив «тітка» (*«Жінка Якова коваля доводилась йому **тіткою**»* [2, с. 227]); субстантив «теща» (*«Прибиг кіньми сотник, і **теща** з ним приїхала»* [2, с. 188]; *«Що ж, коли перед тестем та **тещею** не хотів голови нахилити!»* [2, с. 217]).

До групи іменників спорідненості належить і вживаний в оповіданні «Гордовита пара» фемінітив «бабуся»: *Так, як оце ви обсіли мою куделю, – щоб були здоровенькі, – так було й я зимою граюсь ляльками при своїй **бабусі**...* [2, с. 182]; *Отак, було, розказує мені **бабуся*** [2, с. 183]. Аналізована словоформа доповнюється ще й прикладкою-фемінітивом: *Древня була моя **бабуся-покійничка**, – це то з тих старосвітських людей, що шведчину й усякі невпокої козацькі своїми очима бачили* [2, с. 182].

На позначення осіб жіночої статі за віком письменник уживає фемінні номінації «дитина», «дівча», «дівчина», «підліток», «молодиця», «жінка», «стара». Семантико-стилістична структура таких найменувань не містить ознак забарвленості й образності, однак модальність заявлена в художніх контекстах, до яких уходять аналізовані слова. Скажімо, колорит пестливості й лагідності простежується в мовленні матері: *Дитино моя, Орисю!* [2, с. 160]; замилювання відчутно в реченні *«Можє, й гріх таке казати: де таки видано, щоб **дівча** було краще од святого сонця й місяця?»* [2, с. 159]; співчуття звучить у рядках: *На шлях непевний молоде **дівча** вийшло, сподіванками тільки шлях міряло. Знали вони, що то за міра; бачили світу багато, то вжахнулись тій долі, що ждала нашу Оленку десь у далекому тумані* [2, с. 196]. Нейтральний іменник «дівчина» вибудовує портретну характеристику жіночого образу: *Бачить князь тих турів; тільки не дивується на їх золоті роги, а дивується, що при них стоїть **дівчина** така, що усю пицу красою освітила* [2, с. 162]. Метафорично-перифрастичною номінацією аналізованого лексико-семантичного поля слів є іменник «квітка», що надає контексту стилістичного колориту лагідності, замилювання, пестливості, наприклад: *Не для нас зацвіла ся **квітка!*** [2, с. 159].

Іменник чоловічого роду «підліток» фемінізується в прозовому контексті морфологічно – через кореляцію з дієсловом минулого часу: *Я, каже, була ще **підлітком**, то мені її коло церкви показували здалеку* [2, с. 182]. Синонімічним до іменника «підліток» в оповіданнях Пантелеймона Куліша вживається субстантив «недоліток», який також фемінізується в контексті: *Оце ж його ведуть, мов молодого князя бояре, а сусідня дівчина Оленка, теж **недоліток**, да тільки гарна ж на личеньку, як та зоря Господня, вирядившись до церкви у квітки і в білі пишні рукава, саме мчала повні відра од колодязя, поспі-*

шаючи матері води до порання наносити, тоді й до церкви підбігцем бігти [2, с. 191].

Колорит замилювання наявний також у характеристичні заміжніх жінок. Відтінок ласкавості, пестливості підсилюється вживанням демінутивних лексем, які є художніми деталями портретного відтворення жіночих образів: *Бачив я Орису саме перед весіллям; хороша була, як квіточка. Бачив я знов її через рік у Миргороді – це стала краща замужем, і дитина в неї, як Божя зірочка. Вже я не раз думав собі, на неї дивлячись: «Се Божя слава, а не молодиця! Що, якби хто дотепний змалював її так, як вона єсть, із маленькою дитинкою на руках! Що б то за картина була!»* [2, с. 166].

Стилістично нейтральним у мовній тканині прозових творів Пантелеймона Куліша є субстантив «жінка», що позначає особу жіночої статі [3, Т. 2, 1971, С. 536]: *Що-то проста жінка, сказано!* [2, с. 193].

На позначення особи жіночої статі літнього віку письменник уживає субстантивованій прикметник: *Скоро поздоровкались, зараз почала стара жалкувати, що нічого синові попоїсти* [2, с. 238].

Образна система оповідань письменника охоплює як жіночі, так і чоловічі постаті. Частина фемінітивів позначає взаємозв'язок жіночих образів і чоловічих. Такими є номінації «суджена», «молода», «дружина». Субстантивована словоформа «суджена» корелює з відповідною лексемою чоловічого роду в мовній тканині твору «Орися»: *– Що ж, – каже Параска, – що їде свататься! Судженій ї конем не об'їдеш!* [2, с. 165]; *Се нашій панночці суджений!* [2, с. 164]. На позначення коханої дівчини письменник використовує традиційний для народної творчості субстантив «голубка», наприклад: *Тут і Ігнат із своєю голубкою* [2, с. 196]. У сюжеті про весілля в оповіданні «Гордовита пара» вживається субстантивованій прикметник «молода»: *Родичі молодій з гармат у воротах стріляли, а козацтво знов з гарматами та з самопалами молодій добувало* [2, с. 185]. Маскулінна й утворена від неї фемінна номінації на вербальному рівні відображають народну обрядовість. Так, на весіллі молодих називали князем і княгинею: *Князь із молодю княгинею сидять високо на тому возі, а навкруги свахи, дружки, світилка з мечем і музики...* [2, с. 186].

Найчастотнішим у цій лексико-семантичній групі фемінітивів є іменник «жінка», який реалізує розмовний варіант субстантива «дружина». Лексема широко представлена в різних творах письменника: *Непреступний був чоловік старий Ковбана, – і жінка од його нічого не довідалась, хто він і що він, і звідкіля він, і як він* [2, с. 183]; *Нема чоловікові щастя, в кого жінка буде гордяня; нема й жінкові добра, коли в чоловіка невгамоване горде серце* [2, с. 187]; *Ласкавим, тихим словом почав свою молоду жінку благодати, щоб додому вернулась* [2, с. 187] («Гордовита пара»); *А вести жінку в чужу хату – се не його була вдача* [2, с. 217] («Мартин Гаук»). Контекстуально в ідіолекті Пантелеймона Куліша вживається фемінітив «пані» в значенні «дружина», як-от: *А в його справді, в того окружного, діти були маленькі, все дочки; до церкви, таки до нас*

у Буртища, пані його, окружна, було їх возить повен віз [2, с. 192]. Відтінок архаїчності забарвлює художній контекст застарілий іменник «жона»: *«Дівчино! – рече. – Будь мою жоною!» А вона рече: «Тоді я буду тобі жоною, як Трубайло назад вернеться»* [2, с. 162].

В оповіданні «Гордовита пара» реалізується фемінітив «вдова» корелятивно з власною назвою «Ковбаниха»: *Приданки біснувались їще з тиждень, переїжджаючи то до вдови Ковбанихи, то до сотника Байдака* [2, с. 186]. Цікавими в контексті цього твору є оніми на позначення дружини й доньки отамана Ковбана. Ці лексеми утворені за граматичними законами української мови у відповідності до народного розуміння й відтворення на вербальному рівні родинних стосунків: дружина – Ковбаниха, донька – Ковбанівна, наприклад: *Батько її Ковбана отаманував у Січі і все море сплавав, поринаючи на дно за дорогими тими дукатами й коралями, – так-то люде було славлять* [2, с. 182–183]; *Чутка така пішла (як ті люде зараз і довідались!), що стара Ковбаниха покине будиночок і дворище своє, до сотника з дочкою і з усею худобою в хутір його Піжмурки перебереться, то всі трунки на весіллі добрим людем вичастує* [2, с. 185]; *Найчастіш було споминає про Марусю Ковбанівну, що такої краси, каже, і світ настав – не бувало* [2, с. 182].

Із соціальною роллю дружини пов'язані функції господині дому. Письменник уживає відповідну лексеми в оповіданні «Товкач»: *Мотря – гарна господиня, та вона не Мар'янка* [2, с. 243].

Соціальне розмежування відтворено у фемінітивах «пані» та «наймичка». Перша словоформа зреалізована в художньому мовленні Пантелеймона Куліша у варіантах: пані, панія, панночка. Так, стилістично нейтральним є іменник «пані»: *Зараз почала її пані Ганна письма учити...* [2, с. 198]. Експресивності набуває субстантив «панія»: *Панія Ганна вміла розмовою любово, ласкавою журливе серце її собі з'єднати, мов дитину, її до себе принадила* [2, с. 196]. Антитетичним є образ наймички – служниці в панів. Художній контекст письменника містить і цю назву в описі побутових реалій міської родини: *Бачать вони наймичку в козака, молоденьку, моторну й працювиту...* [2, с. 196].

Для позначення заможної жінки Пантелеймон Куліш використовує фемінітив «багатирка» – застарілу номінацію, утворену від відповідного маскулінатива (багатир – «те саме, що багач» [3, Т. 1, 1970, С. 79]): *А багатирка була Марусина мати з діда-прадіда: у неї в світлиці під столом були закопані ще якісь пилявські гроші, то сподівались гульні на всю Гетьманщину* [2, с. 183]; *Осауленкові, як він ще залишавсь до Марусі чи любився з нею, просто сказати, – здасть, що вона, та Маруся, краса мальована, багатирка пишна, що вона ним гордує, що вона з милості ніби тільки до його свою вквітчану, золотом повиту голову схиляє* [2, с. 187]; *А вони, окаянні, все, було, плещуть, що Катря Загірня – багатирка на все село, отоже і окружного на її нацькували, що прижмом, кажуть, за душею в неї єсть гроші* [2, с. 193].

Соціальний аспект підкреслено також у семантиці фемінітива «подруга», який уживається в оповіданні «Товкач»: *Останніми святами*

на *Новий год випав Юркові гарний случай, яко сем'янинові-комонниківі: після ранньої служби возив голову дочку і її подругу Мар'янку у саяна на прогуляння до Юхимовки* [2, с. 228].

Актуалізація соціальної ознаки наявна в назвах на позначення жінок за суспільним статусом чи посадою чоловіка або батька. Такими є номінації: а) *окружна* (субстантивований прикметник до маскулінного відповідника «окружний» («чиновник повітової адміністрації» [3, Т. 5, 1974, С. 682])): *А в його справді, в того окружного, діти були маленькі, все дочки; до церкви, таки до нас у Буртища, пані його, окружна, було їх возить повен віз* [2, с. 192]; б) *сотничка* (суфіксальний новотвір від маскуліної назви «сотник» («особа, яка очолювала сотню» [3, Т. 9, 1978, С. 472])): *Ранком восени, тільки що сонечко почало по красному рідкому листячку сіяти, дивляться люде: по селу йде наша пані сотничка, то в чому ж вона убрана?* [2, с. 187]; в) *сотникова* (суфіксальний іменник на позначення доньки сотника): *Гарна, дуже була гарна сотниківна!* [2, с. 159].

Фемінікон малої прози Пантелеймона Куліша охоплює номінації на позначення жінок за професією чи родом занять. Ця лексико-семантична група кількісно невелика, що зумовлено суспільно-історичними факторами, зокрема обмеженими можливостями жінок у соціальній сфері. Такі найменування окреслюють суто жіночі види діяльності. У суспільстві, відображеному в оповіданнях письменника, поширеною була робота няньки дітей у заможних сім'ях. Цю соціальну реальність відтворює авторський текст, наприклад: *Постановили громадою застільною так: щоб узяти добрим панам Оленку з собою до дітей за няньку...* [2, с. 196]. За родом занять відтворено номінації «співачка» в оповіданні «Товчак» («Одного вечора просив Юрко Мар'янку – а вона була перша *співачка* в церкві – заспівати про «голосеньку пищаль» [2, с. 230]), «прачка» в оповіданні «Орися» («– Запряжи, – каже, – добродію, пару коней, візьми хоч той віз, що було сахарі в поході возим, да повези наших *прачок* до Трубайла» [2, с. 161]). Цікаво, що письменник згадує й професію лікарки, використовуючи тогочасну лексему з розмовним відтінком «докторша»: *Узяла Олексієва мати, Маруся, ковтягу масла і новий кошук яець і пішла до *докторші** [2, с. 234].

Більшість жіночих образів у творах Пантелеймона Куліша виписано з любов'ю, ласкавістю, замилюванням, співчуттям. Такі стилістичні колорити зумовлені автором доброзичливим і прихильним ставленням до осіб жіночої статі. На вербальному рівні ця модальність передається як імпліцитно, так і експліцитно. Так, співчуття й убоління підкреслено семантикою фемінітива «небога» в реченні «Як побачила мати н. 17 на шапці в свого Олексія, заплакала *небога* вголос...» [2, с. 234]; колорит замилювання й захоплення досягається вживанням субстантива «королівна» в контексті «І в будень було *дукачі* носить; стане против сонця – *королівна*, та й годі!» [2, с. 183].

Експліцитним засобом вираження авторського ставлення до героїнь своїх оповідань є передовсім демінутивні суфікси в складі фемінітивів, наприклад: *Ростить, ростить, *дівчаточка!** [2, с. 182].

Яскравою стилістичною ознакою ідіолекту Пантелеймона Куліша є поєднання цих двох аспектів вираження модальності – імпліцитності й експліцитності. Зокрема, таку лінгвостилістичну особливість можна простежити в ряді фемінічних найменувань, як-от: *безталанночка, сердешненька, бабуся-покійничка, голуб'ята, ясочка*. Наприклад, співчутливе ставлення, біль і розпач підсилюються зменшено-пестливими афіксами в словах «безталанночка» («Люде обступили *безталанночку* божевільну, а вона просить їх на весілля, кланяється...» [2, с. 187]), «сердешненька» («*Стоїть, сердешненька, і голівку схилила*» [2, с. 165]).

У художньому мовленні Пантелеймона Куліша контексти, у яких уживаються фемінітиви з негативним відтінком у значенні, трапляються надзвичайно рідко. Це, зокрема, субстантив «баба» в значенні «жінка». Колорит згрубілості наявний у реченні «І як проста *баба* сміє свою дитину до його дітей рівняти?» [2, с. 192].

Деякі фемінітиви вживаються для характеристики зовнішності героїні. Таким у художньому мовленні Пантелеймона Куліша є субстантив «кряля». Автор милується вродою Марусі Ковбанівни в оповіданні «Гордовита пара», але актуалізований фемінітив «кряля» має відтінок іронії, адже автор засуджує в її характері гордість: *Так от що воно єсть – той сотницький поїзд: се ж наша *кряля* хоче весілля весіллям заломити, місяця сонцем загасити!..* [2, с. 185]. Портретна характеристика образу Марусі доповнюється зображенням рис характеру в метасемантиці іменника «кряля»: *Чи дивувався ж хто, чи ні, як та гордіня, Маруся Ковбанівна, хлопця собі принадила, – а може, хто й завидував Осауленкові, як-то він доступивсь до такої *крялі*...* [2, с. 184]. Для відображення такої негативної риси, як гордощі, письменник використовує фемінітив «гордівниця», наприклад: *Чи вона його як уразила в серце, та *гордівниця*, чи він роздумавсь, а вже проводить з юлиці Оринку до самої хати...* [2, с. 184].

Цікавим у мовосвіті Пантелеймона Куліша є епізодичний образ русалки, маркований відповідним фемінітивом на позначення міфічної істоти. Контексти, центральним мікрообразом яких є цей персонаж, відтворюють народні уявлення давніх українців про населеність усіх об'єктів природи істотами. В оповіданнях письменника згадуються русалки, наприклад: *Чи *дівчата*, чи, може, *русалки* повиходили прать сорочки підводному цареві, що живе в кришталевому будинку під водою* [2, с. 164] (у контексті актуалізується місце, де мешкають ці істоти – «богині земної води, які живуть на дні водоймищ» [1, с. 449]); *Чи він попав на безодню драговину, чи, може, його *русалка* – бо гарний був аж надто – завела у яке озеро-нетечу, – ніхто того не знав* [2, с. 218] (у реченні актуалізується мета русалок – «особливо полюють тоді за гарними парубками, заманюють їх чудовими піснями, а спіймавши, лоскочуть попід руки; залоскотавши до смерті, тягнуть у воду» [1, с. 449]).

Образна система художнього мовлення Пантелеймона Куліша охоплює значну кількість жіночих образів, що на лінгвальному рівні позначилося на створенні семантично різноманітного та стилістично виразного фемінікону.

Висновки. Фемінікон є вербальним центром жіночого образотворення в малій прозі Пантелеймона Куліша. Апелятивні назви на позначення жінок, актуалізовані в оповіданнях українського письменника, відображають суспільні реалії тогочасної дійсності, соціальні ролі, виконувані жінками, а також передають авторове ставлення та оцінку створених ним жіночих образів. Тому фемінітиви, представле-

ні в художніх творах, і нейтральні, і стилістично забарвлені.

Перспективи подальшого розвитку в цьому напрямку. Розширити запропонований напрямок мовознавчого дослідження можна через вивчення онімної системи жіночих найменувань, аналіз фемінітивів на матеріалі інших художніх творів письменника, обстеження засобів фемінізації контексту в мовосвіті митця.

Список літератури:

1. Войтович В. Українська міфологія. Київ : Либідь, 2005. 663 с.
2. Куліш Пантелеймон. Твори в двох томах. Київ : Дніпро, 1989. Т. II. С. 156–280.
3. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства. Київ : Наук. думка, 1970-1980.

References:

1. Vojtovych V. (2005). Ukrayinska mifologiya [Ukrainian mythology], Kyiv, Lybid, 663 p.
2. Kulish Pantelejmon (1989). Tvory v dvox tomax. T. II [Narrations in two volumes. V. II], Kyiv, Dnipro, pp. 156–280.
3. Slovnyk ukrayinskoyi movy: v 11 t. (1970-1980) [The dictionary of the Ukrainian language], Kyiv, Nauk. dumka.